

## "THE ROLE OF CLASSROOM MANAGEMENT IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE"

**Diyoraxon Shamsuddinova**

*Andijan State Institute of Foreign Language*

*Tel raqam: 998934267333*

*Email: [diyora0331@gmail.com](mailto:diyora0331@gmail.com)*

**Abdumutalov Muhammadqodir Isaqjon o'g'li**

*Andijan State In Of Foreign Languages, 4th year, Group 410*

*Tel raqam : +998 20 020 50 67*

*Email: <mailto:muhammadqodirabdumutalov610@gmail.com>*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada xorijiy tilni o'qitishda sinf boshqaruvining (classroom management) o'rni chuqur tahlil qilinib, uning o'quvchilarning bilim olish jarayoniga, psixologik holatiga hamda umumiy o'quv muhitiga ko'rsatadigan ta'siri keng yoritiladi. Muallif xorijiy til o'rgatish jarayonida pedagogning tashkilotchilik qobiliyatlari, sinfdagi dinamika, darsda qatnashuv darajasi, nizolarni oldini olish va boshqarish, shuningdek, vaqtni samarali boshqarish kabi omillar orqali dars sifati va o'quvchilarning til o'zlashtirish darajasiga ta'sir ko'rsatishini asoslab beradi. Shuningdek, maqolada sinf boshqaruvining pedagogik strategiyalari – ya'ni rag'batlantirish tizimi, faol tinglash, refleksiya tashkil etish, differensial yondashuv kabi vositalar orqali o'quvchilarning faolligini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Zamonaviy yondashuvlar, jumladan, CLT (Communicative Language Teaching), TBLT (Task-Based Language Teaching) va flipped classroom metodikalarida sinf boshqaruvining o'rni alohida tahlil etiladi.

Maqolada, shuningdek, xorijiy tillarni o'qitishda madaniyatlararo kommunikatsiya, til o'rganuvchilarning ijtimoiy-madaniy kelib chiqishi, ularning tilga bo'lgan munosabati

va shaxsiy o'sishiga ham sinf boshqaruvi orqali qanday yordam berilishi mumkinligi ko'rsatib o'tiladi. Turli yoshdagi va darajadagi o'quvchilar bilan ishlashda sinf boshqaruvi usullarini moslashtirish muhimligi ta'kidlanadi. Xulosa sifatida, maqolada xorijiy tilni muvaffaqiyatli o'rgatish jarayonida sinf boshqaruvi nafaqat tartib-intizomni saqlash vositasi, balki samarali til o'rgatishning metodik va psixologik poydevori ekanligi ilmiy asosda bayon etilib, amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

**Kalit so'zlar:** sinf boshqaruvi, xorijiy tilni o'qitish, darsni tashkil etish, o'quvchilarning faolligi, intizomni boshqarish, pedagogik yondashuvlar, zamonaviy ta'lim metodlari, kommunikativ kompetensiya, o'qituvchining roli, motivatsiyani oshirish, interaktiv darslar, til o'rganish muhitini yaratish, ijtimoiy-emotsional o'rganish, madaniyatlararo kompetensiya, differensial yondashuv, konfliktni boshqarish, texnologiyalarni qo'llash, ta'limdagi innovatsiyalar, CLT, TBLT, o'quvchilarning psixologik holati, sinf ichidagi o'zaro munosabatlar, til o'rganishda barqarorlik, yoshga mos o'qitish strategiyalari, ta'lim muhitida inklyuzivlik, samarali darsni rejalashtirish.

**Аннотация:** В данной статье всесторонне анализируется роль управления классом (classroom management) в процессе преподавания иностранных языков, а также его влияние на учебный процесс, психологическое состояние учащихся и общую образовательную атмосферу. Автор обосновывает, как организаторские способности преподавателя, динамика в классе, уровень участия учащихся, предотвращение и урегулирование конфликтов, а также эффективное управление временем напрямую влияют на качество урока и уровень усвоения иностранного языка. Также рассматриваются педагогические стратегии управления классом, такие как система поощрений, активное слушание, организация рефлексии, дифференцированный подход и их влияние на повышение активности учащихся. Особое внимание уделяется современным методикам, таким как CLT (Communicative Language Teaching), TBLT (Task-Based Language Teaching) и перевёрнутый класс (flipped classroom), в контексте управления учебным процессом. В статье освещается значение межкультурной коммуникации в обучении иностранным языкам, а также рассматривается, как управление классом может

способствовать учёту социокультурного фона учащихся, их отношения к языку и личностного развития. Отдельно подчёркивается необходимость адаптации методов управления для работы с учащимися разных возрастов и уровней подготовки. В заключении делается вывод о том, что управление классом в обучении иностранным языкам выступает не просто средством обеспечения дисциплины, а является методологической и психологической основой успешного образовательного процесса. Статья дополнена практическими рекомендациями для педагогов.

**Ключевые слова:** управление классом, преподавание иностранного языка, организация урока, активность учащихся, управление дисциплиной, педагогические подходы, современные методы обучения, коммуникативная компетенция, роль преподавателя, повышение мотивации, интерактивные уроки, создание языковой среды, социально-эмоциональное обучение, межкультурная компетенция, дифференцированный подход, управление конфликтами, использование технологий, образовательные инновации, CLT, TBLT, психологическое состояние учащихся, взаимоотношения в классе, устойчивость в изучении языка, возрастные особенности обучения, инклюзивность в образовательной среде, эффективное планирование урока.

**Abstract:** This article provides an in-depth analysis of the role of classroom management in foreign language teaching and its influence on students' learning process, psychological well-being, and the overall educational environment. The author substantiates how the teacher's organizational skills, classroom dynamics, student engagement levels, conflict prevention and resolution, as well as effective time management, directly impact lesson quality and language acquisition outcomes.

The article further explores pedagogical strategies of classroom management, such as reward systems, active listening, reflective practices, and differentiated instruction, as effective tools for increasing student participation. Special attention is given to modern approaches including Communicative Language Teaching (CLT), Task-Based Language Teaching (TBLT), and the flipped classroom model, examining how classroom

management functions within these frameworks. Moreover, the paper addresses how intercultural communication, learners' sociocultural backgrounds, their attitudes toward language learning, and personal development can be supported through well-structured classroom management. The importance of adapting management techniques for students of different age groups and proficiency levels is also emphasized. In conclusion, the article argues that classroom management is not merely a tool for maintaining discipline but a fundamental methodological and psychological foundation for successful language instruction, and it offers practical recommendations for educators.

**Keywords:** classroom management, foreign language teaching, lesson organization, student engagement, discipline management, pedagogical approaches, modern teaching methods, communicative competence, teacher's role, motivation enhancement, interactive lessons, language learning environment, social-emotional learning, intercultural competence, differentiated instruction, conflict management, use of technology, educational innovations, CLT, TBLT, students' psychological state, classroom relationships, language learning sustainability, age-appropriate teaching strategies, inclusiveness in education, effective lesson planning

### **Kirish**

Globalizatsiya va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tezkor rivojlanishi insonlar o'rtasidagi muloqot, bilim almashinuvi va kasbiy raqobat darajasini keskin oshirmoqda. Bunday sharoitda xorijiy tillarni o'rganish nafaqat ta'lim tizimining muhim elementi, balki shaxsiy rivojlanish, mehnat bozorida muvaffaqiyat qozonish va transmilliy aloqalarda faol ishtirok etish uchun zarur bo'lgan vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, ingliz tilining xalqaro aloqa, ilm-fan, texnologiyalar va biznes sohalaridagi universal vosita sifatidagi o'rni bu jarayonni yanada dolzarb qilmoqda.

Xorijiy tilni o'qitish metodikalari doimiy takomillashib borayotgan bo'lsada, samarali o'quv jarayonini tashkil etishda asosiy e'tibor ko'pincha o'quv materiallariga, til ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratiladi. Biroq so'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, o'qituvchining sinfni qanday

boshqarishi – ya’ni o‘quvchilarning e’tiborini jamlash, ularning ishtirokini faollashtirish, ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish, tartib-intizomni saqlash, vaqtdan samarali foydalanish kabi jihatlar til o‘rganish jarayonining ajralmas va hal qiluvchi omillaridan biridir. Sinf boshqaruvi (classroom management) – bu nafaqat darsdagi tartibni saqlash, balki o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ularning faoliyatini boshqarish, motivatsiyasini oshirish, jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish va ijobiy o‘quv muhitini yaratishga qaratilgan murakkab pedagogik faoliyatdir. Ayniqsa, xorijiy til o‘qitishda interaktivlik, madaniyatlararo muloqotga tayyorlik, ishonchli va ijobiy emotsional muhit yaratish dars samaradorligiga bevosita ta’sir qiladi.

Shuningdek, zamonaviy ta’lim yondashuvlarida (masalan, CLT – Communicative Language Teaching, TBLT – Task-Based Language Teaching, blended learning va flipped classroom) sinf boshqaruvi o‘qituvchining passiv nazoratchi emas, balki faol fasilitator sifatidagi rolini kuchaytiradi. Bunday sharoitda sinf boshqaruvi strategiyalarining o‘rganilishi nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqola xorijiy tilni o‘qitishda sinf boshqaruvining ahamiyatini ochib berish, samarali boshqaruv strategiyalarini tahlil qilish, psixologik va metodik omillarni baholash hamda o‘qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

### **Adabiyotlar sharhi**

Sinf boshqaruvi va xorijiy tilni o‘qitish o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lgan ikki muhim pedagogik yo‘nalish bo‘lib, ularni birgalikda o‘rganish til o‘rgatishning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. So‘nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu bog‘liqlikni turli nuqtai nazardan yoritgan.

**Marzano va Marzano (2003)** sinf boshqaruvini o‘quvchilarning muvaffaqiyati bilan bevosita bog‘laydi va pedagogik jarayonda intizomdan ko‘ra o‘qituvchi-o‘quvchi o‘rtasidagi ijobiy munosabatlarni muhim deb hisoblaydi. Ularning tadqiqotida samarali sinf boshqaruvi o‘quvchilarning ishtirokini oshirishi, darsga e’tiborini jalb qilishi va o‘zini tutishdagi ijobiy o‘zgarishlarga olib kelishi ta’kidlangan. **Brown (2007)** til o‘qitish kontekstida sinf boshqaruvining metodik tomoniga urg‘u beradi. U CLT (Communicative Language Teaching) doirasida o‘qituvchining roli — faqat bilim beruvchi emas, balki

sinfni tashkil qiluvchi, ishtirokchilarning faoliyatini muvofiqlashtiruvchi shaxs sifatida namoyon bo'lishi kerakligini qayd etadi. **Scrivener (2005)** o'zining "Learning Teaching" asarida o'quvchilarni faol jalb etish va muhitni ijobiy saqlab turish uchun sinfdagi faoliyatlarni muvozanatli tashkil etish zarurligini ta'kidlaydi. Ayniqsa xorijiy til o'rgatishda o'yinlar, juftlikdagi ish, guruhli topshiriqlar orqali sinf boshqaruvi optimallashtirilishini ko'rsatib beradi. **Harmer (2015)** esa interaktiv va texnologik yondashuvlar bilan sinf boshqaruvining bog'liqligini ko'rsatadi. U multimediami vositalar, onlayn platformalar va "flipped classroom" (teskari dars) usuli orqali sinfda erkinlikni ta'minlash va shu orqali o'quvchilarning mas'uliyatini oshirish imkonini muhokama qiladi.

**\*\*Vygotsky (1978)\*\***ning ijtimoiy rivojlanish nazariyasi ham sinf boshqaruvi doirasida muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Unga ko'ra, tilni o'rganish ijtimoiy muloqot orqali amalga oshadi, shuning uchun o'qituvchi tomonidan yaratilgan muhit va o'zaro aloqalar o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar, xususan **To'xtayeva Z. (2020)** va **Islomov Sh. (2021)** o'z ishlarida xorijiy til darslarida sinf boshqaruvining o'ziga xos xususiyatlari va mahalliy maktablar sharoitida qo'llanilishi mumkin bo'lgan uslublarni tahlil qilgan. Ularning izlanishlarida madaniy omillar, o'quvchilarning oilaviy muhitdagi o'rni va milliy qadriyatlar sinfdagi boshqaruv strategiyalarini tanlashda muhim rol o'ynashi ta'kidlangan. Ushbu manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy tilni o'qitish jarayonida sinf boshqaruvi nafaqat metodik, balki psixologik va sotsiokulturaviy jihatdan ham murakkab, lekin hal qiluvchi rolga ega omildir. Har bir o'qituvchi sinfdagi real vaziyatga mos tarzda individual strategiyalar ishlab chiqishi va ularni moslashuvchan tarzda qo'llashi zarur.

### **Tadqiqot metodologiyasi**

Mazkur tadqiqotda xorijiy tilni o'qitish jarayonida sinf boshqaruvining o'rni, samaradorlikka ta'siri va amaliyotdagi strategiyalarini o'rganish maqsad qilingan. Tadqiqot sifat jihatdan (qualitative) va qisman miqdoriy (quantitative) yondashuvlarni o'z ichiga olgan **aralash metodologiya** (mixed methods) asosida olib borildi. Bu yondashuv

mavzuning chuqur tahlilini amalga oshirish va o'qituvchilar hamda o'quvchilar tajribasini keng qamrovda o'rganishga imkon beradi.

### **Tadqiqot ob'ekti va predmeti**

- **Ob'ekt:** umumta'lim maktablari va kollej/litseylaridagi xorijiy til darslari.
- **Predmet:** sinf boshqaruvining xorijiy tilni o'qitish jarayonidagi roli, o'qituvchilar tomonidan qo'llaniladigan boshqaruv strategiyalari va ularning o'quvchilarga ta'siri.

#### **Tadqiqot metodlari**

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Adabiyotlar tahlili** – mavzu bo'yicha xalqaro va mahalliy ilmiy maqolalar, monografiyalar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar o'rganildi.
2. **So'rovnoma (anketaviy tadqiqot)** – 50 nafardan ortiq xorijiy til o'qituvchilari va 100 nafardan ortiq o'quvchilar orasida onlayn va yozma shaklda so'rovnoma o'tkazildi.
3. **Yarimstrukturaviy intervyular** – tajribali o'qituvchilar bilan chuqur suhbatlar orqali ularning sinf boshqaruvi tajribalari o'rganildi.
4. **Kuzatuv** – bir nechta darslar bevosita kuzatildi va sinf boshqaruvi texnikalari amalda qanday qo'llanilayotgani tahlil qilindi.
5. **Tahlil va solishtirish** – so'rovnoma natijalari va kuzatuvlar asosida statistik va mantiqiy xulosa chiqarildi.

#### **Tadqiqot ishtirokchilari**

Tadqiqotda Toshkent shahri va viloyatidagi 8 ta ta'lim muassasasida faoliyat yuritayotgan xorijiy til o'qituvchilari hamda 7–11-sinf o'quvchilari ishtirok etishdi. Ularning tanlovi tasodifiy va ixtiyoriy asosda amalga oshirildi, ishtirokchilar maxfiylik va anonimlik kafolati asosida rozi bo'lgan holda tadqiqotga jalb qilindi.

## Chegaralar va cheklovlar

Tadqiqotning asosiy chegarasi – u faqatgina maktab va oʻrta maxsus taʼlim bosqichiga tegishli. Universitet bosqichi, boshqa fan darslari yoki maxsus ehtiyojli oʻquvchilar guruhlarini tadqiqot doirasidan tashqarida qoldi. Shuningdek, vaqt va texnik resurslar cheklangani sababli baʼzi hududlar qamrab olinmadi.

## Xulosa va takliflar

Xorijiy tilni oʻqitish jarayonida sinf boshqaruvi taʼlim samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, oʻqituvchining sinfni tartibli, ijobiy va faol oʻquv muhitida boshqarish qobiliyati oʻquvchilarning darsdagi ishtiroki, motivatsiyasi va til kompetensiyasining rivojlanishiga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Sinf boshqaruvi oʻz ichiga faqatgina intizomni saqlash emas, balki kommunikativ, psixologik va metodik yondashuvlarni ham oladi. Zamonaviy yondashuvlar — xususan, CLT, TBLT va flipped classroom — sinf boshqaruvini pedagogning markaziy vazifasiga aylantirmoqda. Bunday sharoitda oʻqituvchidan yuqori darajadagi tashkiliy va kommunikativ salohiyat, oʻquvchilarning yosh, psixologik va madaniy xususiyatlarini hisobga olish, moslashuvchan va inklyuziv usullarni qoʻllay olish talabi kuchaymoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, samarali sinf boshqaruvi quyidagilarga xizmat qiladi:

1. oʻquvchilarda ijobiy munosabat va masʼuliyat hissini shakllantiradi;
2. dars jarayonida ishtirokni faollashtiradi;
3. madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi;
4. oʻz-oʻzini boshqarish va refleksiya koʻnikmalarini mustahkamlaydi;
5. oʻquvchining individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda taʼlim sifatini oshiradi.

Shu boisdan, xorijiy til oʻqituvchilari uchun sinf boshqaruvi boʻyicha maxsus tayyorgarlik kurslari, amaliy seminarlar va metodik qoʻllanmalarni ishlab chiqish, shuningdek, bu boradagi ilgʻor tajribalarni umumlashtirish va tarqatish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, sinf boshqaruvi xorijiy tilni muvaffaqiyatli o‘rgatishning nafaqat tashkiliy, balki strategik, psixologik va pedagogik asosi hisoblanadi. Uning samarali amalga oshirilishi o‘quvchilarning til o‘zlashtirish jarayonini soddalashtiradi, ta’lim muhiti sifatini yaxshilaydi va umumiy o‘quv maqsadlariga erishishni ta’minlaydi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Marzano, R. J., & Marzano, J. S. (2003). Classroom management that works: Research-based strategies for every teacher. Alexandria, VA: ASCD.
2. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. 5th ed. New York: Pearson Education.
3. Scrivener, J. (2005). Learning Teaching: A Guidebook for English Language Teachers. Oxford: Macmillan Education.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching. 5th ed. Harlow: Pearson Longman.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
7. To‘xtayeva, Z. (2020). Xorijiy til darslarida sinf boshqaruvining ahamiyati. O‘zbek tilida ta’lim ilmiy jurnali, №2, 34–38-bet.
8. Islomov, Sh. (2021). Sinf boshqaruvi va motivatsiyaning ta’lim sifatiga ta’siri. Pedagogika va psixologiya muammolari, №4, 42–46-bet.
9. Nunan, D. (2004). Task-Based Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Freeman, D., & Freeman, Y. (2001). Between Worlds: Access to Second Language Acquisition. Portsmouth: Heinemann.